



Volonterstvo kao snaga lokalne transformacije i most prema izgradnji održive i otporne zajednice: smjernice za kreiranje lokalnog programa razvoja volonterstva Grada Sv. Ivana Zeline

Ove smjernice namijenjene su donositeljima odluka u Gradu Sv. Ivanu Zelini s ciljem poticanja na promišljanje uloge građana i njihovog doprinosa izgradnji održive i otporne zajednice kroz izradu lokalnog programa razvoja volonterstva kao jednog od važnih preduvjeta i okvira koji će doprinijeti međusektorskoj suradnji, umrežavanju i većoj uključenosti građana. Osnova ovog prijedloga svoje uporište ima u rezultatima znanstvenih istraživanja te ispitivanja javnog mnijenja i društvenih potreba provedenih u Hrvatskoj i konzultativnom procesu s relevantnim dionicima provedenom u Svetom Ivanu Zelini u listopadu 2024., kao i u zakonskom uređenju volonterstva u Hrvatskoj.

Smjernice konkretno definiraju strateške ciljeve u različitim sferama volontiranja, uz prateće preporuke za njihovo ostvarenje. **Svojim sadržajem smjernice mogu poslužiti kao polazišna osnova za daljnji razvoj kvalitetnog lokalnog programa za razvoj volonterstva.**

SAŽETAK

Ove smjernice usmjerene su na poticanje razvoja volonterstva u Gradu Sv. Ivanu Zelini s ciljem izgradnje održive i otporne zajednice. Polazište za izradu smjernica svoje utemeljenje ima u rezultatima znanstvenih istraživanja, konzultacijama s dionicima i zakonskom okviru volonterstva u Hrvatskoj, a smjernice sadrže i ključne preporuke za razvoj volonterstva u Sv. Ivanu Zelini:

1. Razvoj infrastrukture za volontiranje:

Jačanje kapaciteta organizatora volontiranja, razvoj ciljanih volonterskih programa, podrška Lokalnom volonterskom centru te podrška drugim inicijativama koje potiču i promiču volontiranje.

2. Povećanje svijesti o vrijednosti volonterstva:

Promocija i podizanje svijesti o važnosti volonterstva kroz primjere dobre prakse, edukaciju, i poticanje vrednovanja volontiranja.

3. Inkluzivnost, raznolikost i dostupnost volontiranja:

Stvaranje pristupačnih volonterskih programa, poticanje raznolikosti i uključivanje ranjivih skupina te unutarsektorska i međusektorska suradnja.

Implementacija ovih preporuka stvara temelj za razvoj kvalitetnog lokalnog programa razvoja volonterstva Sv. Ivana Zeline, potičući aktivno sudjelovanje građana i suradnju između sektora radi izgradnje otporne i održive zajednice.

Zašto lokalni program razvoja volonterstva?

Progresivne lokalne samouprave u Europi stvaraju strategije za razvoj zajednice, angažman civilnog društva te participaciju građana. Grad Sveti Ivan Zelina prepoznao je važnost volonterstva 2013. godine kada je osnovan Lokalni volonterski centar Zelina i usvojena Lokalna volonterska politika. Grad je punopravni partner i oslonac Lokalnom volonterskom centru u provođenju aktivnosti kroz (su)financiranje aktivnosti, koordinatora LVC-a te podršku u (su)financiranju brojnih manifestacija, ustupanjem prostora i osoblja te promocijom na webu i medijima. Potrebna je revizija Lokalne volonterske politike iz 2013. godine, kao i snažniji poticaj za promociju volonterstva i provođenje strateških dokumenata Grada.

Uključivanje građana: U središtu programa je aktivno uključivanje građana u izgradnji vlastite zajednice, potičući bolje razumijevanje lokalnih potreba, prilagođavanje volonterskih aktivnosti stvarnim potrebama građana i jačanje osjećaja pripadnosti i odgovornosti prema lokalnom okruženju.

Međusektorska suradnja i umrežavanje: Lokalni program razvoja volonterstva potiče suradnju između javnog, privatnog i neprofitnog sektora, omogućujući zajedničko djelovanje i optimalno korištenje resursa za rješavanje lokalnih izazova.

Financirano sredstvima Europske unije. Izneseni stavovi i mišljenja su stavovi i mišljenja autora i ne moraju se podudarati sa stavovima i mišljenjima Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Program sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske. Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Hrvatskog centra za razvoj volonterstva i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.



Kontekst i problem javnih politika u području razvoja volonterstva

Unatoč postojećem zakonodavnom okviru koji podržava volontiranje u Hrvatskoj (Zakon o volonterstvu NN 58/07, 22/13, 84/21, Etički kodeks volontera NN 55/08 i drugi propisi), razvoj volonterstva posljednjih godina spontanog je karaktera, bez odgovarajućeg strateškog i sustavnog pristupa. Donositelji odluka na svim razinama pokazuju ograničen interes, nedostaje komunikacije i suradnje te nema strateških dokumenata za razvoj volonterstva i civilnog društva. Također, nedostaje razumijevanja institucija o važnosti volonterstva i financijske podrške. U isto vrijeme, recentne krizne situacije su naglasile potrebu za aktivnim uključivanjem građana u razvoj održivih i otpornih zajednica putem volontiranja i građanskog angažmana. Strateški dokumenti Grada Svetog Ivana Zeline spominju volontiranje i uključivanje građana, primarno u kontekstu kulture te volontiranje podržavaju kroz dodjelu nagrade „Volonter godine“ i općenito kroz podršku organizatorima volontiranja, no postoji potreba snažnijeg strateškog pristupa ovome području te revizije Lokalne volonterske politike iz 2013. godine, kao i potreba za oformljavanjem tima koji će zajedničkim snagama promicati vrijednosti volonterstva, poticati na volontiranje i reviziju i provođenje strateških dokumenata.

Volontiranje igra ključnu ulogu u životima sadašnjih i budućih generacija, pružajući prilike za izražavanje solidarnosti, kao i međukulturalnu razmjenu, neformalno učenje i razvoj vještina, te na taj način podržava prava kao što su aktivno građanstvo i socijalna uključenost. Volontiranje je glavni faktor istinske društvene transformacije. Podržava socijalnu uključenost i solidarnost; podupire aktivno građanstvo, otpornost zajednice i društveni angažman; promiče zajedničke odgovornosti i europske vrijednosti. Širom svijeta svjedoci smo porasta aktivizma i volontiranja koji prelaze granice i povezuju ljude motivirane odgovoriti na globalne izazove kao što su klimatske promjene, starenje društva, migracije i pandemija COVID19. Sve je to ponovno potvrdilo važnost solidarnosti izvan granica kao načina rješavanja zajedničkih izazova i nejednakosti, kao i zaštite i podrške ranjivim osobama. Volontiranje doprinosi europskom socijalnom modelu, sigurnosti, miru, koheziji i prosperitetu. Ono pruža okvir za konstruktivan narativ za budućnost Europe kao alternativu ekstremističkim i populističkim pogledima, ideologijama i akcijama te može doprinijeti njihovoj prevenciji. Volontiranje može aktivno spriječiti govor mržnje, promicati inkluziju i toleranciju, doprinositi međugeneracijskom pristupu i omogućiti građanima da budu izravno aktivni u razvoju Europe kakvoj teže.

Blueprint for European Volunteering 2030, Centre for European Volunteering, 2021.

Volonterstvo je vrlo važan čimbenik društvene zajednice koji ima sposobnost transformacije zajednice i pojedinaca, potiče pozitivne promjene i jača društvenu koheziju. Rezultati nedavno provedenih istraživanja u Hrvatskoj svjedoče o pozitivnim stavovima prema volontiranju i visokoj motivaciji mladih volontera, pa tako opća populacija Hrvatske pozitivno gleda na volontiranje, s više od 80% građana koji se slažu s tvrdnjama da volontiranje promiče osjećaj brige za druge, solidarnost, povezanost, kvalitetu života zajednice i praktično iskustvo. Trendovi govore o porastu neformalnih volonterskih inicijativa, kratkotrajnog volontiranja te interesa za online volontiranjem. Smanjenje suradnje između organizacija koje uključuju volontere, nedostatak adekvatnih volonterskih programa, slabiji interes donositelja odluka, nedostatak javnih politika na lokalnoj/regionalnoj i nacionalnoj razini te nedostatak financijskih sredstava i podrške predstavljaju izazove za održavanje i unaprjeđenje volonterskih programa te ističu potrebu za daljnjim naporima kako bi volontiranje postalo dostupno svim građanima. S obzirom na rezultate istraživanja, uočene trendove i iskustva dionika u ovom području, važno je raditi na razvijanju strateškog, horizontalnog pristupa razvoju volonterstva na svim razinama, s ciljem poticanja na promišljanje uloge građana i njihovog doprinosa izgradnji održive i otporne zajednice kroz volonterstvo.

Izveštaj o stanju volonterstva u Hrvatskoj, Hrvatski centar za razvoj volonterstva, 2024.

Ključna područja za razvoj volonterstva i definiranje strateških ciljeva i mjera Programa za razvoj volonterstva Grada Sv. Ivana Zeline

I. Razvoj lokalne infrastrukture za volontiranje

II. Povećanje svijesti o vrijednosti volonterstva

III. Inkluzivnost, raznolikost, dostupnost volontiranja i inovacije

Polazišne osnove za izradu ovih smjernica utemeljene su u postojećim zakonskim i pravnim aktima o volonterstvu u Hrvatskoj, rezultatima i analizama provedenih recentnih znanstvenih istraživanja, izvještajima volonterskih centara, ispitivanjima javnog mnijenja i društvenih potreba u području volonterstva te Nacrtu za europsko volontiranje 2030 (engl. Blueprint for European Volunteering 2030). Naslanjajući se na to, Udruga Srce Zelina je kao lokalni volonterski centar u Sv. Ivanu Zelini, u suradnji s Hrvatskim centrom za razvoj volonterstva, **potaknuo i organizirao konzultativni proces u listopadu 2024.**, na kojem je okupio 19 predstavnika udruga, ustanova, institucija, a u procesu je sudjelovao i gradonačelnik Svetog Ivana Zeline, s ciljem pokretanja dijaloga o ponovnom kreiranju lokalne politike usmjerene na razvoj volonterstva.

Kao aktualni trendovi, ali i izazovi u području volontiranja među ključnim dionicima u Svetom Ivanu Zelini prepoznati su:

- Nedostatna promocija i svijest o važnosti i utjecaju volontiranja na humani i održivi razvoj.
- Izostanak inkluzivnosti i dostupnosti volontiranja različitim profilima građana, uz zatvorenost lokalne zajednice prema nekim skupinama građana kao i poteškoće u prometnoj povezanosti.
- Nedostatna volonterska infrastruktura, odnosno nedostatak resursa za podršku volonterima i razvoj volonterskih programa.
- Ograničeni utjecaj volontiranja zbog nedovoljno razvijenog strateškog pristupa ovome području i nedostatnu provedbu postojećih politika.
- Nedovoljno iskorišteni potencijali za međusektorsku suradnju, a posebice suradnja s poslovnim organizacijama u svrhu razvoja volontiranja zaposlenika i društveno odgovornog poslovanja.



Preporuke za uvrštavanje strateških ciljeva i mjera koji će doprinijeti kvaliteti Programa za razvoj volonterstva Grada Sv. Ivana Zeline

Strateški cilj 1.: Razviti održivu infrastrukturu za volontiranje kroz jačanje kapaciteta organizatora volontiranja i organizacija u području infrastrukture volonterstva te pružanje podrške volonterima kako bi se povećao opseg, kvaliteta i utjecaj volontiranja.

Mjere/aktivnosti:

- Osigurati sredstva u proračunu u sklopu natječaja različitih odjela u kojima su troškovi volonterskog programa prihvatljivi i jasno istaknuti (npr. trošak plaće koordinatora volontera, troškovi rada volontera, osiguranje volontera itd.) sve što je dozvoljeno prema Zakonu o volonterstvu.
- Nastaviti pružati financijska sredstva za podršku Lokalnom volonterskom centru Zelina, kao i za zaposlenu osobu u LVC-u.
- Osnovati ured vezan uz volonterstvo u Gradu za pitanja komunalnih aktivnosti i dozvola, za podršku u pisanju projektnih prijedloga u području volonterstva te za praćenje provedbe lokalne volonterske politike, što bi omogućilo brže reakcije organizacija civilnog društva, veću vidljivost utjecaja volonterstva te ispunjavanje donesenih mjera i aktivnosti lokalne politike.
- Poticati suradnju i okrupnjivanje kroz postojeću infrastrukturu kao što je Lokalni volonterski centar Zelina radi pružanja međusobne podrške između organizacija, pogotovo za organizacije koje nemaju zaposlenike.
- Osigurati mogućnost angažiranja vanjske osobe koja može pružiti podršku organizacijama koje nemaju zaposlene i ne ispunjavaju svoje zakonske obaveze, a radi boljeg razumijevanja utjecaja koje volontiranje ima na lokalnu zajednicu.
- Smanjiti birokraciju i pojednostaviti obrasce i predloške za evidenciju volonterskih aktivnosti u natječajima Grada ili gradskim manifestacijama.
- Jasnije definirati ulogu kontakt točke za volonterstvo kako bi se na jednom mjestu mogle nalaziti informacije o volonterstvu za organizatore volontiranja, ali i uspostaviti mrežu dionika koji bi podržavali volonterstvo.
- Uspostaviti način sufinanciranja troškova prijevoza volontera iz gradskog proračuna.
- Osiguranje mehanizama zaštite volontera, stručne i mentorske podrške za volontere kako bi volonteri bili adekvatno pripremljeni za pozicije koje će obavljati te kako bi se osigurala njihova motivacija i zadržavanje u volontiranju.
- Osigurati integraciju više organizacija civilnog društva u postojeći sustav civilne zaštite kako bi se osigurao bolji odgovor na kriznu situaciju, kao i aktivnosti u postkriznom razdoblju.

Strateški cilj 2.: Povećati broj građana, uključujući djecu i mlade, uključenih u volontiranje te vrednovati doprinos građana kroz volontiranje

Mjere/aktivnosti:

- Poticati uključivanje djece i mladih u volontiranje od najranije dobi kroz promociju volontiranja i učenja zalaganjem u zajednici u odgojno – obrazovnim ustanovama kojima je grad osnivač.
- Poticati kroz gradske natječaje, promotivne aktivnosti i edukaciju, aktivnosti koje su s jedne strane usmjerene na potrebe zajednice i u skladu s interesima djece i mladih kako bi se osigurao njihov interes.
- Promovirati i podizati svijest o važnosti volonterstva za zajednicu i društvo u cjelini kroz promociju primjera dobre prakse, pričanje osobnih priča (eng. *storytelling*), radionice, prezentacije, kampanje itd. kroz gradske kanale.
- Organizirati informativne i edukacijske sadržaje o vrijednostima volonterstva i vrijednostima koje volontiranje podržava.
- Promovirati kroz gradske kanale komunikacije s građanima Lokalni volonterski centar Zelina kao kontakt točku za pitanja volonterstva.
- Vrednovati volonterstvo u javnosti: povećanje vrednovanja volontiranja u svim sektorima kroz različite poticaje lokalne samouprave, javno nagrađivanje volontera i organizatora volontiranja i slično.



Strateški cilj 3.: Povećati inkluzivnost, raznolikost i dostupnost volontiranja

Mjere/aktivnosti:

- Jačati promociju volontiranja koja potiče raznolikost i naglašava primjere dobre prakse.
- Osigurati kroz gradski proračun ili kroz fond koji će prikupljati sredstva različitih dionika, uključujući građane i poslovni sektor, sredstva za pokrivanje troškova ranjivih skupina za volontiranje, na primjer prijevoz iz udaljenih mjesta.
- Poboljšati prometnu povezanost i pristupačnost kako bi se povećala dostupnost volontiranja različitim skupinama volontera.
- Osigurati sredstva i druge resurse za kontinuirano održavanje edukacija i promotivnih aktivnosti za osobe sa smanjenim mogućnostima o uključivanju u volontiranje.
- Poticati suradnju organizatora volontiranja vezano uz informiranje i promociju mogućnosti volontiranja ranjivih skupina s Područnim uredom Hrvatskog zavoda za socijalni rad Sveti Ivan Zelina i Ispostavom Sveti Ivan Zelina Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.
- Poticati postojeći sustav civilne zaštite na informiranje, educiranje i uključivanje većeg broja građana u krizno i postkrizno volontiranje.
- Poticati interkulturalnu razmjenu i učenje lokalne zajednice i pripadnika etničkih manjina i stranih radnika kroz različite aktivnosti i volontiranje kao i kroz organizaciju tečajeva hrvatskog jezika kako bi se olakšalo razumijevanje i pristup volonterskim mogućnostima.
- Unaprijediti sustav prijenosa informacija da bi se poboljšala međusektorska suradnja i omogućio bolji protok informacija među sektorima.
- Osigurati resurse za Lokalni volonterski centar Zelina kako bi mogao pratiti stanje volonterstva na lokalnoj razini te poticati javne diskusije o izazovima i potrebama u zajednici, kao i organiziranju redovitih sastanaka ključnih dionika za razvoj volonterstva, poticanju i iniciranju većih volonterskih akcija u zajednici, školskog volontiranja itd.
- Uspostaviti radno tijelo koje će poticati suradnju civilnog, javnog i poslovnog sektora u cilju razvijanja suradnje, volontiranja poslovnog sektora i većeg utjecaja volontiranja u zajednici.
- Poticati suradnju između novih i iskusnih organizatora volontiranja kako bi međusobnom podrškom osigurali jednaku kvalitetu volonterskih mogućnosti u različitim organizacijama i sektorima.
- Poticati razvoj volonterskih aktivnosti koje su u skladu s potrebama lokalne zajednice.

ZAKLJUČAK

Usvajanjem i provedbom ovih smjernica za razvoj volonterstva u Sv. Ivanu Zelini stvara se temelj za održivi i inkluzivan razvoj volonterstva koji će pridonijeti izgradnji otporne i održive zajednice. **Ključne preporuke obuhvaćaju povećanje svijesti o vrijednosti volonterstva, razvoj infrastrukture za volontiranje, poticanje inkluzivnosti i raznolikosti u volonterskim aktivnostima.**

Ove smjernice naglašavaju važnost uključivanja građana u oblikovanje vlastite zajednice, potičući njihovo aktivno sudjelovanje i odgovornost prema lokalnom okruženju. Također, promiču suradnju između sektora (javnog, privatnog i civilnog) kako bi se optimalno iskoristili resursi za rješavanje lokalnih izazova.

Kroz ove preporuke Sv. Ivan Zelina može dodatno ojačati ulogu lidera u području razvoja volonterstva i stvoriti otpornu i održivu zajednicu koja je spremna odgovoriti na izazove budućnosti. Ovaj program ima potencijal potaknuti pozitivne promjene u zajednici te jačati osjećaj zajedništva i odgovornosti prema gradu.

Reference:

1. Volonterstvo u Hrvatskoj: stanje, trendovi i utjecaj na društvo. Izvještaj o stanju volonterstva u Hrvatskoj, Hrvatski centar za razvoj volonterstva, 2024.
2. Blueprint for European Volunteering 2030, Centre for European Volunteering, 2021.
3. Smjernice za kreiranje javnih politika u području razvoja volonterstva, Hrvatski centar za razvoj volonterstva, 2023.
4. Rezultati znanstvenih istraživanja i ispitivanja javnog mnijenja i društvenih potreba (<https://www.hcrv.hr/resursi/publikacije>)